

L'AIGUA COM A PATRIMONI NATURAL A MATARÓ

Antoni Batlle

(Comissió de Geologia de la Secció de Ciències Naturals del Museu Municipal de Mataró)

Podria definir-se com a Patrimoni Natural tot allò que pertany a l'espai natural i en ell s'hi ha format i desenvolupat d'una manera natural.

En formen part d'ell, els boscos, la platja, els rius i rieres, els aiguamolls, la fauna i la flora en general, l'aire, l'aigua i molts altres elements més.

L'aigua juntament amb l'aire, a més a més de ser part del Patrimoni Natural, és un element fonamental i bàsic per a la vida.

El contingut d'aigua utilitzable com a recurs ve donat per unes reserves hídriques que es troben localitzades en l'espai i en el temps entre dos estadis del cicle de l'aigua: precipitació i abocament a la mar o magatzematge en zones profundes o captives.

Aquest volum, a grans trets, ha sigut fins ara constant i és el que s'utilitza per al consum i desenvolupament humà, que no és constant sinó perillósament progressiu. Tant és així que en molts indrets el desenvolupament ha ultrapassat les reserves hídriques necessàries per a alimentar-lo. És el cas de les grans capitals. Llavors cal importar aigua de lluny o de molt lluny, amb tots els costos que això comporta i amb les interaccions de l'equilibri natural pertinents.

Però aquest fenomen no és pas privatiu de les grans capitals ni de Barcelona. Mataró ciutat amb els seus 100.000 habitants ho està patint. I aquest és el resultat del desenvolupament en un medi, cometent el terrible error de fer-ho sense comptar amb les possibilitats d'aquest medi i amb el volum de dossificació que aquest dona com a reserves per al consum. I això pot tenir gran transcendència, una transcendència que algun dia pot arribar-se a comparar amb les grans epidèmies que temps era temps s'enduïen a mitja humanitat. En el futur i no tant en el futur, la planificació i gestió de l'aigua com a recurs natural que en l'actualitat es duu a terme pot donar uns resultats que deixin enrera els temuts infart i càncer.

S'implica doncs, una urgent planificació de la gestió dels recursos hídrics, no pas per que no s'esgotin sota l'òptica d'aigua com a element físic solsament, sino per tal de que continuïn conservant les propietats que els fan utilitzables com a recursos naturals. I concretament açí al Maresme. S'ha de practicar una gestió que utilitzi sens destruir.

El cicle de l'aigua en un determinat estadi ve condicionat per l'estructura superficial i subterrània del territori, és a dir, la morfologia, i les característiques del subsòl. Unes de les zones més adients per a la retenció i magatzematge de l'aigua subàlvea són els llits dels rius i de les rieres més importants: és on precisament es concentra gran part de l'activitat industrial i humana.

Traduïm, però, tot això a la comarca de El Maresme. La seva constitució geològica dona com a resultat la definició de quatre unitats hídriques:

- el massís granític pròpiament dit, que conforma la Serralada, i permet el magatzematge de l'aigua en les seves nombroses fissures de trencament.
- la capa superficial de sauló que en ocasions assoleix els

30 m. de gruix i que és resultat de l'alteració química del granit, permetent la seva porositat el magatzematge de l'aigua.

— els llits al·luvials dels rius i rieres que per la seva constitució i permeabilitat notable en permeten la circulació i acumulació hídriques.

— la plana al peu de la Serralada, de constitució argiloarenosa on hi ha arrelada l'agricultura i d'on aquesta n'extreu l'aigua.

D'aquestes unitats, la més important quantitativament de la qual se'n té coneixement és la dels al·luvials que reomplen les fondalades dels rius i rieres. És d'on es realitza la més gran extracció que alimenta fonamentalment el consum industrial i domèstic. Amb tot però, les altres també són sotmeses a explotació, essent una norma comú a totes elles el descontrol i desconeixement dels cabals reals extrets, sens els quals no és possible efectuar un balanç hídric de les demandes i reserves finals que en queden o del dèficit que es tradueix en consum i esgotament de les reserves.

Hi ha dues possibilitats, partint de la base del consum incontrolat:

1. — consum inferior a la recàrrega natural amb un balanç final positiu que constitueix una reserva.

2. — consum superior a la recàrrega natural amb un balanç final negatiu que minva la reserva.

Introduïnt el factor fonamental que constitueix l'evacuació de les aigües un cop usades, aptes o no aptes per al seu reciclatge i posterior ús, en el primer cas es pot produir la presència d'unes reserves creixents o oscil·lants, hàbils o inhàbils per al seu ús.

En el segon cas pot produir-se una minva de les reserves i paral·lelament una destrucció qualitativa d'elles, per incorporació al seu si de substàncies nocives, tant de productes residuals domèstics i industrials com per intrusió de la salinitat marina subàlvea.

Aquest darrer cas podria ser una caricatura de la situació a una part important de la comarca, tant a la conca del riu Tordera com a la de la Riera d'Argentona.

La conca de la Riera d'Argentona, ocupa uns 80 m². i alberga una població de 110.000 habitants comptant-hi Mataró, Argentona, Cabrera, Dosrius i Canyamars. En ella s'hi realitzen tres tipus d'extraccions hídriques: per al consum agrícola, l'industrial i el domèstic. D'aquests, l'únic que està controlat mínimament és el darrer. L'explotació real dels agrícoles i dels industrials no es coneix, però, val a dir que al llarg de la Riera es compten de l'ordre de 500 pous. Cal remarcar també la presència d'unes preses subterrànies a l'alçada de Dosrius, Riera del Far i Riera de Can Rimbles que retenen el volum d'aigua subàlvea del 50 per cent de la conca i l'envien cap a les canonades de la SGAB en direcció a diversos pobles de la costa.

Com a fet anecdòtic, a l'any 1921 quan s'hagué de tallar la tramesa d'aigua vers Barcelona (concretament la Font del Canaletes era aigua de la Riera d'Argentona) i per tant la Riera podia gaudir del seu cicle propi, aquesta baixava com un riu i fins i tot hi havia qui hi anava a pescar amb la canya.

La mitjana extreta de la part superior de la riera i conduïda a les canonades de SGAB des de l'any 1950 es xifra en uns 5000 m³/dia amb màxims de 12.000 m³/dia sens esgotar l'aquífer. Aquesta xifra dona idea de com minva la capacitat pròpia de les reserves subàlvees de la Riera en la seva part mitja inferior.

L'extracció efectuada per CAAMSA per al consum urbà és de 4.500 m³/dia aproximadament. La resta fins als 20.000 m³/dia, que és el consum normal de Mataró, és importat del Ter, amb les conseqüents despeses econòmiques que això comporta.

És un contrasentit que l'aigua d'una determinada conca s'exporti vers l'exterior mentre per al seu consum propi

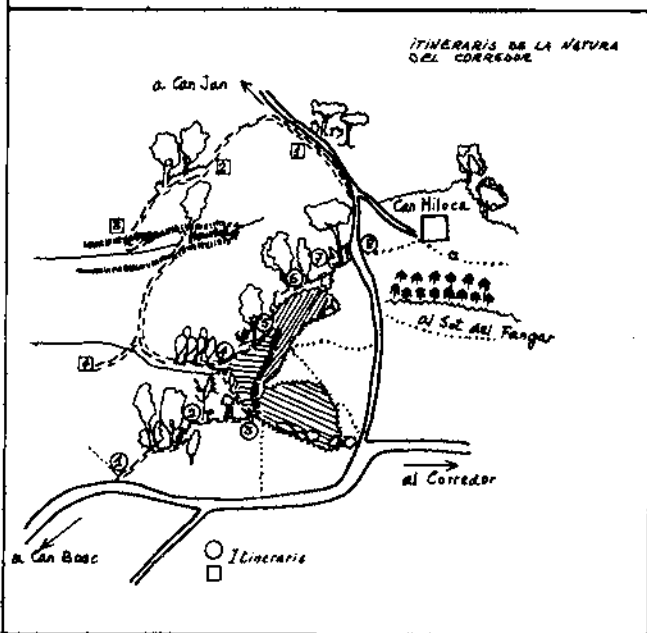
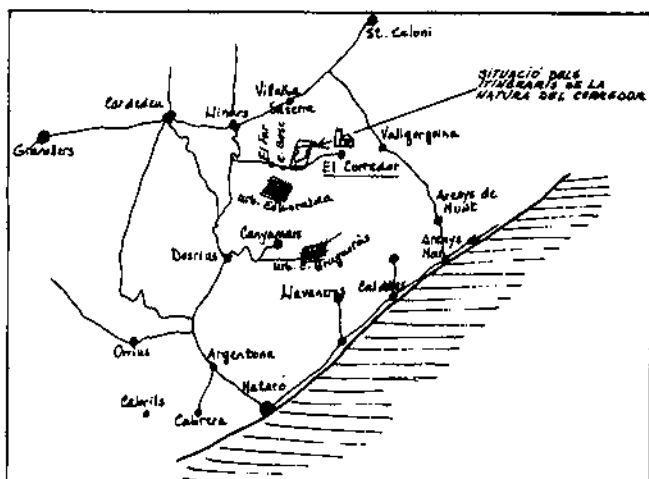
L'escassetat d'aigua respecte de les demandes, i l'errònia gestió de defecte que s'està duent a terme sobre el control dels líquids residuals que afecten a les reserves per part de l'Administració Central obliguen a programar una planificació coherent.

Per últim rumiar què passaria, si per qualsevol motiu l'aigua del Ter, que alimenta un 75 per cent de Mataró, restés inutilitzable durant tan sols una setmana i no tinguessin una estructuració adequada d'aprofitament coherent de les pròpies reserves hídriques.

ITINERARIS DE LA NATURA DEL CORREDOR

Joan Manuel Riera
Glòria Arribas
Gemma Conesa
(Grup del Corredor)

A l'hora d'intentar restablir l'equilibri Home-Natura, basat en el coneixement, un dels fronts més adients és l'escolar. Al col·legi hi passa la persona gran part de la seva vida com a infant. L'escola és, a la nostra societat, la gran responsable de la formació del nen. I l'aspecte d'aquesta formació que ara ens interessa és el científic, entès com el desvetllament de la curiositat, l'ànsia de conèixer, de descobrir el com i el perquè de les coses. Que quedi ben clar que això no s'aconsegueix pas sense bellugar-se de classe, amb el rígid llibre de text i fitxes memorístiques de pa-sucat-amb-oli. La descoberta de la Natura no es pot fer a l'aula, sinó a camp; també això és prou evident. Però no gaires escoles ho assumeixen, doncs les sortides encara són molt escadusseres. Tant que, ben sovint, només serveixen per a desfogar els mal continguts nervis dels infants. Hi ha algú que negui que val més una sortida que no pas una setmana dins l'aula?

El que sovint passa, és que el mestre es troba incapacitat d'enfrontar-se amb els requeriments didàctics de la sortida, que freqüentment, només és l'exemplarització de coses vistes ja a classe. Més val això que res, però!